

Universal Declaration of Human Rights - Dagbani

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ZAL'SHEŊA ƊAN KPAŊSIR' ZOSIMDI NI NANGBAN YINI ANDUNIA TINGBANA SUNSUUNI

LAHABAL' TUULI

Ƴelmanɗi, behigu kam yi yen mali kɔre ni dariza zaɗ n chan sal' mini o kpee sunsuuni faashee ka be che tab' bɔbbu ni tab' muysubu yirun yirun. Din lan pahi, di bi tu ka bɔliyoli be be nimdi ni. Din nyaɗa, di bi lan tu ka zab chɔyima ɗan ka alifaani gɔr be be sunsuuni. Ƴeltɔy' yoya lala n yi dɔysi nam tɔbu, ka bebu kɔɗ tulaale. Sal-nim yi lihiri ɓem zal' sheɗa ɗan be litaafi ɗɔ ni ka zilsigu ni fabila nabigi m-maan pahi nabili be sunsuuni. Ashee tɔysigu ni shaawara ni be sheli, fabila ni yolitem ka ka di beni.

Din ni che ka fukumsi ni muysigu sayim zosimdi ka sokam ti zɔr' n bahiri o sol' la, di tuya ka ti nin kookali nin ti suhu ni, ka zal' sheɗa ɗankam be litaafi ɗɔ ni daalifaani tabili sokam. Zal' sheɗa din be litaafi ɗɔ ni lan nyela din tɔɗɗi aminsi ni zosimdi ka bukaata kam maana.

Tingbana Nangban Yini Layingu sheli be ni bɔli yubɔlig' Yunaitid Neishins la nim zaa dihi nuu gbɔɗ ni ka dama be zaa yuya ni di kpaɗsi zal' sheɗa ɗan zaa nye ɗan kpaɗsir' zosimdi ni tɔysigu tingbana sunsuuni. Binnamda Naa yiko puuni, paya bi gari doo, doo mi bi gari paya. Be zaa la yim. Ni dinzuyu be bɔr' ni yeda ni suhupielli be ti sunsuuni, ka ti puha yooi tab' zuyu, ka yelli kam ku nyan ti. Din ni kpaɗsi ka zal' sheɗa ɗan be litaafi ɗɔ ni maali sokam buchi, sokam maaɗi o nii n karim litaafi ɗɔ ka di kpe o tibili ni venyelinga.

Dinzugu, pumpɔɗɔ,

Jeneral Asembli Layingu ni di

ti sokam lahabali ka dama

ZAL' SHEŊA ƊAN BE LITAAFI ƊO NI ƊO NYELA

ɗan ni nin tingbana ni sokam alifaani. Sokam, zaɗ n-ti tabli dunia-yili layingu balibu kam zaɗim zal' sheɗa ɗan be litaafi ɗɔ ni n-nin waaɓibu, ka bɔ daliri din ni che ka ɗa nin bayaana ni achiika: Wulinpuhili, Wulinluhili, Nudirigu, Nuzaa, ni luyulikam. Amaa Zal' sheɗa be ni yu ni ti zaasa kpaɗsi maa n-dii mbɔɗɔ.

N-dam 1

Sal' la sala. Behig' be sokam sanimi, din pa la amii. Suhizɔbo be sokam sani; ka nambɔyu beni. Suhubɔhibo mi bi lan kɔɗ yigunaadam kam sani. Dinzuyu dimbɔɗɔ zaa wuhiya ka dama di tu kamaata ka ti zaa yu tab' hali ni ti puuni.

N-yi 2

Zaligu dinkam be litaafi ɗɔ ni nyela din maani yigunaadam bukaata zaɗ n chan behigu polo. Zaligu bi ti soli ni so gahimmi o kpee. Gbampielli ka soli ka o gahim Gbansabilli; doo di biehim paya; so mi di zaɗ o daadiini din par' o n zaɗ bɔbi o taba, o yaa zuyu. So mi di tɛhi ni o behig' bee o buni bee o dɔyim dahibarka bee o bilichiinsi zuyu o mali yiko din ɓemdi o kpee bee n zaysir' o.

Din nyaɗa di ka soli ka so ɓem o kpee ni o tin viel' zuyu. Nun ya-nim nya suman-tali di pirim ni o ya nyays' zuyu n lihi ɓem ban na be Soomanji-tali waamaa dabtɗim ni.

N-ta 3

So di pirim o wɔyiritali zuyu yeli ni o tum tuun sheli din gbarigir' behig' ka zal' sheɗa ɗan be kpe bi ti o yelli. Di veeni ka kookali be sokam sanimi ka fawɔyili kani.

N-nahi 4

Zaligu bi lan n sayi ni so zan o ygunaadam kpee nin o bilaa; dama dabtim daawabu gariya ka di bi pɔra. Dinzuyu, taali n nye li ni achiika ni nir' kɔhi dabili bee n da o.

N-nu 5

Zaligu bi lan sayi ni be nin so alaka bee fukumsi bieyu din ka albarika di tooni ni di nyaana.

N-yobu 6

Zan n chan dunia-yili bɔ bee dunia-yili zaligu polo, soli kani ka be tooi pii kayili ti so, ka pii dɔyu n ti so. Ban veeni nudirigu maa ka veeni nuzaa gba.

N-yopɔin 7

Zan n chan zal' sheɲa ɲan be kundi puuni, yelli din dir' tarima dir' bilchina. Sariya dol' la yelimanli, di bi doli ʒiri.

N-nii 8

Sariya dibu shee, Gbampielli dini ka la di kɔ ka che Gbansabilli dini; dama ti zaa la yigunaadam-nima.

N-wei 9

Zaligu bi sayi ni yelwums' chɔyima zuyu be ninim nir' fukumsi, bee n kpeh' o duu, bee n kar o o yaannim tin' ni, o ba-nim tin' ni ka di ka soli.

Pia 10

Zaligu maa lan wuhi ni solibeni ka nir ni bɔ soya n tahi o sariya ben ni di li luyusheli ka zualinsi kani, be yi di o sariya ka di bi tiyi o nini.

Piniyini 11

1. Kootu yi di nir' sariya, n yi kpeh o la sarika, o mali yiko din zabiri oman zuyu, n bɔr lɔya-nima, ka be zaani o nyaana; ka nayila ɲun gba nyami ka lala nyela ningbuɲ-duyili.

2. Zaligu lan yeli ni di ka soli ka be nin nir fitiina ka di lan bi tum m birigi tingban sheli puuni o ni ʒia maa zal' sheli; bee zal' sheɲa ɲan be litaafi ɲɔ ni. Nir yi tum m-birigi zaligu, be darigi' o tibili la zaligu kundi ni buyisi ni be ninim o shem.

Pinaayi 12

Zaligu lan wuhi ni di ka soli, sal-nim zamba puuni, ka be vihi nir' ni be ban ashili sheli din nye o dahalali; bee o daaliwumma daashili; bee o yili puuni daashhiya; bee n vihi o washiika sheɲa ɲan nye o dini; bee n bɔ daliri n filim n filim o yoli. Zal sheɲa ɲan be litaafi ɲɔ ni ʒe la sokam nyaana pa yino kɔ nyaan' ka ɲa ʒeya.

Pinaata 13

1. Zaligu lan wuhi ni sokam mali soli din gamdi o yubu tin ɲan nuu be zal' sheɲa ɲan zali ɲɔ ni.

2. Sokam lan mali yiko din yiri o ya, n duri tinɗuya ka tiligir' o ya na ka taali sheli kani.

Pinaanahi 14

1. Zal' sheɲa ɲan be kpe lan wuhi ni nir mali soli din zanɗi o nyɛvili n zɔr tiligira ka tin sheli o ni zɔ n kuli maa nim tayi n deeg' o.

2. Laabida, ɲunkam yi kpuyi napɔŋ lala yi tummi n birigi o tingbɔŋ zal' sheli bee Tingbana zaasa Nangban yini layingu zal' sheli, o nye la o takahi bindi maa, dinzuyu, o ni va o bini.

Pinaau 15

1. Zaligu din be kpe lan wuhi ni nir' mali yiko din kpehiri oman zuliya sheli ni o suhu ni gbaai.
2. Di di pirim sheb' bee so suhuyubu zuyu n mɔŋ so yiko din ni che ka o tooi kali oman n kpehi zuliya shel' puuni o suhu ni yu.

Pinaayobu 16

1. Zaligu maa lan wuhi ni pay' kam ni doo kam: Kpɔŋkpana waamaa Sayayelga mali yiko din kpuyiri bal' sheli o suhu ni yu n namdi zuliya o yaa tariga. Zal' she ɲa din be kpe ni sɔŋdi dɔɔ shem, di sɔŋdi pay' gba la lala.
2. Zaligu lan kpaŋsi yeltɔy' sheli. Yɛda ni yɛda shee, doo mali soli din kpuyiri o suhuyubu paya.
3. Zaligu lan wuh ni doo mini paya n yi layim n nam tunj. Ni dinzuyu, nama dahilibarka puuni, ni be su dɔɔ mini pay' zaami.

Pinaayopɔin 17

1. Nir mali yiko din zaani o dahalali azichi bee n nyar' sheb' pahiri oman zuyu ka be kper' wɔlima ni.
2. Dunia yelwumsa ɲun zuyu ni ninvuy' yino suhuyubu zuyu, soli kani ka be ni tooi fa nir' daaɟia.

Pisaayika 18

Behig' wuhiya ka dama soli kani ka so tooi bɔbi o kpee. Sokam mali soli din tumdi o yubu ka doli adiini sheli din par' o. O suhu yi ti lan je adiini sheli o ni doli maa, o lan mali yiko din loori adiini sheli din ta o yem. Limama-nim mali soli din kpaŋsir' be daadiini ka jemdi Naawuni be daahanƙaya tariga ka taali sheli kani.

Pishiyinika 19

Zaligu lan kpaŋsi ni yigunaadam kam mali yiko din dir' o suhuyubu daalizama, ka di kun o ni bɔr' luyusheli, di yi pa alizan sheli din galim.

Pishi 20

1. Layingu dinkam ghibi maaligu, litaafi ɲɔ kpaŋsir' li ka ɟe di nyaɲa.
2. Soli kani ka nir' suhu bi gbaai minti sheli ka so tooi kum o yaa zuyu muysir' o ni o kpehi di ni.

Pishi-ni-yini 21

1. Zan n chan tingbɔŋ puuni daalizama ni nye sheɲa zaa, soli kani ka di mɔŋ so di shaawar' sheli, dama zamaatu zaa shaawara n nye li.
2. Tingbɔŋ kam mulichi ni yu sheli, dina n nye waaɟibu. Be suhuyubu maa ka be maali tumdi tuma.
3. Litaafi ɲɔ lan kpaŋsi ni gbaaibu yi yen gbaai din vootim' vootir' maŋli n gbaai gbaaibu din ni zan n tum tuma.

Pishi-ni-ayi 22

Zaligu lan kpaŋsi ni sokam mali soli din kuuni o tinj zuyu; dama be zali tingbɔŋ la ni so kam bukaata maani zuyu. Ni dinzuyu, tingbɔŋ niima nyela tingbɔŋ zaasa buni, ka di taada kam pa so saandi.

Pishi-ni-ata 23

1. Zal' sheŋa ŋan be litaafi ŋɔ ni lan wuhi ni sokam tumdi tuma ka bɔm o suhuyubu tuma din nye din ni sɔŋ o ka sɔŋ o mulichi. Sokam lan mali soli din duhiri o yee ka be nyar' tuun suma tir' o.
2. Nir' wɔligu bini ni nye sheli, di ka soli ka so tooi mɔŋ o li.
3. Tumtumdi kam veeni ka o dir' wahala ka be yɔri o la yɔ' sheŋa din ni sayi o mini o mulichi ka fukumsi ti yen ŋmani di gbaairi o la ka be sɔŋ o zaligu ni buyi shem kundi ni.
4. Tingbɔŋ kam mulichi mali yiko, sɔŋsim soli zuyu, din zaani be dintɔli layingu sheli be ni bɔɔni Siliminsili ni ni Treid Yuniɔns la ka di zabiri be tumtumdi' zuyu.

Pishi-ni-anahi 24

Zaligu lan wuhi ni sokam vuhimi o daaŋŋkali tariga ka tummi tuma saha, din nyaana ka diemmi bee n kperimi kperigu saha.

Pishi-ni-anu 25

1. Zaligu lan wuhi ni be nam behigu la sokam zuyu. Ni dinzuyu, sokam mali yiko din bɔri alaafee soya; dama a laa fee n nye binsheyukam. Sokam lan mali yiko din wɔlindi puzuri ni sutura zuyu, ni yili zuyu, ni dinkam nye din maani ka pahiri behigu. Zaŋ n chaŋ gu-maŋ daashiya mi polo, ni kɔŋsim doro, gbariginsim, dakɔlim, kuriginsim ni dunia yili fukumsi kam, zal' sheŋa ŋan be litaafi ŋɔ ni sɔŋdi sokam-mi.
2. Zaŋ n chaŋ bia mini o ma shee, sokam mi ni bia dɔyibu tɔ, dinzuyu, bia kam, sheeje ni ŋun mi o ba zaa, zal' sheŋa ŋan litaafi ŋɔ ni zani yim ni bia la bia, ni dinzuyu ban mali ba nim ni kuuni ka gamdi ka tingbɔŋ nuu pa be zuyu shem, ban ʒi be banim gba mali yiko din gamdi lala.

Pishi-ni-ayobu 26

1. Zaligu lan wuhi ni daadam kam mali yiko din bɔhindi karɔŋ. Gommanti n su yiko ni be yɔ sikuru bihi zuyu ban na piini karɔŋ; ka na bi karim n chaŋ katiŋa la, zaa zuyu. Talahi n nye li ni sokam tɔhi o bia sikuru. Tuun baŋsim sikuru-nim bi kɔŋ tiŋ kam puuni din dolisir' ban zuyuri gɔr' ne n-ne la, ka be karindi n baŋdi venyelinga.
2. Zal' sheŋa ŋan be litaafi ŋɔ ni yeliya, ni di veeni ka baŋsim kam pahiri nir' la ninneesim, ka wuhiri bihi jilima ni suzuda ni behigu ni yurim soya ni nye sheŋa; ka ti wumdi kpamb' yeligu, ka suyulo be sokam sani ka tɔysigu be dunia-yili zuliya kam sunsuuni; ni Muslim-nim ni Yisa Nyaanolib' ni chefirnim sunsuuni, ka Tingbana Nangban Yini Layingu la nia kam pali.
3. Ba-nim ni ma-nim mali yiko din piiri karɔŋbaŋsim sheli be suhu ni yu ni be bihi karim. Zal' sheŋa ŋan be kpe wuhiya ni bihi ba-nim ni be ma-nim yubu la ka zaligu ŋɔ kpaŋsi n nyan binsheyukam.

Pishi-ni-ayopɔin 27

1. Nunkam suhu yu ni o kpaŋsi o kali soya bee o diem dien sheli, bee o wa wa sheli, bee o doli ninneesim so' sheli, soli beni ka di lan tooi niŋ o yubu ka taali kani.
2. Nunkam kpaŋsir' oman zaŋ n chaŋ baŋsim polo, ni nunkam lan kpaŋdi oman zaŋ n chaŋ o nya alifaani, soli kani ka so tooi gu di lan soli zaŋ n chaŋ o yubu maa polo.

Pihita-ayi-ka 28

Zal' sheŋa ŋankam be litaafi bil' ŋɔ ni nyela ti zaasa fali, dinzuyu sokam ni tooi nyu bara n bahi ŋa.

Pihita-yini-ka 29

1. Bɔbigu shee, sokam mal' la o soli din kpaŋsir' o ka sɔŋd' o, ka o bebu mali danŋko.

2. Soli kani ka so tooi yeli ni o yu oman n-ti yayi. Yelli yi zani, ka be yen vihi yelli maa, zaligu ni zali shem ka di ti soli ni di doli, n yuli maali yelli maa ka di ta sokam yem.

3. Di ka soli ka so tooi gbaai gbaaibu ka o gbaaibu maa tayi Yunaitid Neishins bee Tingbana Nangban Yini Layingu ni buyisi shem litaafi bil' nɔ ni.

Pihita 30

Ni di ti sokam lahabali ka dama be bi zali zal' shenɔ nɔn be kpe nɔ la nin yino kɔ suyu, sokam zuyu ka be zali nɔ. Dinzuyu, zal' shenɔ nɔn be kpe maa ka bibielim soya zuyu, bee tinɔmɔn soli zuyu. Dinzuyu sokam luyim tibili venyelinga n wum ka di chib' o.
